

FORMAREA ATITUDINILOR DE ÎNVĂȚARE LA ELEVII CLASELOR PRIMARE ÎN CADRUL ACTIVITĂȚILOR EXTRACURRICULARE

*Alexandra Nour, lector univ., dr.,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*

THE FORMATION OF LEARNING ATTITUDES IN PRIMARY CLASS STUDENTS WITHIN THE FRAMEWORK OF EXTRA CURRICULAR ACTIVITIES

*Alexandra Nour, PhD, univ. lecturer,
„Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau,
ORCID: 0000-0002-7283-6427
nour.alexandra@upsc.md*

CZU: 373.3.036

DOI: 10.46727/c.v2.24-25-03-2023.p330-335

Abstract. This article addressed the importance of extracurricular activities in the formation of learning attitudes in primary school students. The psycho-pedagogical conditions for the formation of learning attitudes within extracurricular activities were highlighted: the general conditions - positive psychological climate, focusing on fundamental psychological and pedagogical approaches; didactic conditions - the pedagogical model of student learning, the students' learning strategies; the specific conditions of individualization and differentiation - the design of psychological activities oriented towards the individual characteristics of the student, the connection of specific activities with general and educational ones. Compliance with these conditions facilitates the acquisition of learning attitudes by interacting with the group of students who have a positive attitude towards learning, by capitalizing on social experience, by cognitive development. The need to implement the dimensions of learning was argued: the sociocultural dimension that reflects the need for optimal social functioning ensured through the prism of several needs; the behavioral dimension that emphasizes the dynamic, regulatory aspect, directs the students' behavior, generates self-affirmation impulses, which are oriented towards obtaining a high school performance; the cognitive dimension that illustrates the individual's need to exchange information with the environment and his need to understand himself. Extracurricular activities offer opportunities for the formation and development of learning attitudes in relation to certain objectives that inspire and challenge the learner, both for his educational success and for his success in everyday life. These have an important value both for the social and personal development of the learner, through specific and particular approaches.

Keywords: learning attitudes, extracurricular activities, psycho-pedagogical conditions, dimensions of learning, didactic strategies.

Una din activitățile de bază ale ființei umane prin intermediul căreia are loc asimilarea experiențelor, explorarea necunoscutului și adaptarea la mediu este învățarea. Atitudinea ca parte componentă a structurii personalității reprezintă un factor esențial în procesul de învățare, deoarece ea face ca această activitate să se producă și să se autosustină, este raționalizatoare de efort și timp, stimulative pentru reușita și performanța celui care învață. Atitudinea constituie un obiect al învățării și al schimbării. Achiziționarea atitudinilor de învățare se realizează prin contactul direct cu acest proces, prin interacțiunea cu grupul de elevi ce dețin o atitudine pozitivă față de învățare, prin valorificarea experienței sociale, prin dezvoltarea cognitivă.

Atitudinea de învățare este un sistem de reacții cognitive, afective, comportamentale ale elevului față de învățare, axate pe comprehensiune, pe experiența de viață, pe interes și motivație, pe convingeri – toate acestea orientând subiectul spre un anumit comportament vizavi de obiectul cercetat. În formarea atitudinilor de învățare la elevi e necesar să se realizeze

dimensiunea socioculturală a învățării, ce reflectă nevoia de funcționare socială optimă asigurată prin prisma mai multor trebuințe: de interacțiune, de acceptare, de aprobare, de participare angajată în activități de grup, de o anumită poziție apreciată în grup, de relații armonioase, de implicare civică și acceptare a diferențelor psihologice, culturale. Această dimensiune presupune impulsul de afiliere, care constă în nevoia de a obține aprobarea, prețuirea, afecțiunea unor persoane importante, cum ar putea fi părinții, profesorii, colegii. Această trebuință este orientată spre acceptarea și aprobarea venită din partea celor cu care se identifică elevul [7].

Un factor important în formarea atitudinilor de învățare este organizarea și desfășurarea activităților extracurriculare sau ale celor opționale, care au un caracter mai puțin formal, dar cu același rezultat formativ. Acțiunile educaționale plasate în cadrul acestui tip de activități sunt flexibile și vin în întâmpinarea diferitelor interese, în mod particular pentru fiecare persoană, întrucât stimulează abilitățile elevilor și generează satisfacție. Aceste activități au ca scop identificarea și dezvoltarea corespondenței optime dintre aptitudini, talente, cultivarea unui stil de viață civilizat și stimularea comportamentului creativ. Elevii participă cu mare implicare la astfel de activități, iar succesul este garantat, dacă ai încredere în imaginația, bucuria și dragostea din sufletul copiilor.

Dimensiunea comportamentală a activității de învățare reliefează aspectul dinamic, reglator, direcționează conduita elevilor. Realizarea acestei dimensiuni duce la dezvoltarea potențialului elevilor, care este structurat de scopuri și necesități distribuite ierarhic, iar prin extindere – de planuri și acțiuni. Această dimensiune generează impulsuri de afirmare a eului, care sunt orientate spre obținerea unui randament școlar ridicat, deoarece asigură elevului un anumit prestigiu în cadrul grupului de elevi. Aprecierea pozitivă din partea pedagogilor, colegilor satisface trebuința afirmării eului, de asemenea produce în conștiința elevului sentimentul eficienței personale [3, pag.85, 96].

Activitățile extracurriculare joacă un rol foarte important în dezvoltarea fizică și psihică a elevului. Prin intermediul acestora, elevul învață să interacționeze cu cei din jur și își valorifică potențialitățile specifice. Asemenea activități generează relații de prietenie și ajutor reciproc, fortifică simțul responsabilității și stabilesc o atitudine corectă față de colectiv și față de scopurile urmărite. Important este ca elevii să fie antrenați nu numai în desfășurarea unor asemenea activități, ci și în inițierea și organizarea lor. Libertatea de exprimare, libertatea de acțiune și relațiile cu colegii îmbogățesc experiențele sociale ale elevilor. Aceste activități îi sprijină să-și orienteze energia și către procesul de învățare.

Cercetătorul M. Cernea susține că una din responsabilitățile esențiale ale învățătorului, în calitate de condiție psihopedagogică de o importanță incontestabilă, este formarea și dezvoltarea la elevi a unei atitudini pozitive față de învățare și față de școală, în general. Pentru aceasta el trebuie să țină cont de un șir de principii, reguli, strategii, tehnici care să stimuleze și să mobilizeze întregul proces educațional, iar aceasta trebuie să asigure nemijlocit succesul școlar al elevului care are un rol primordial în activitatea didactică. Succesul se răsfrânge pozitiv asupra atitudinii ulterioare a elevului față de învățatură, față de ocaziile de afirmare de succes și de valorificare pozitivă, create cu pricepere de către învățător, constituindu-se ca motive pozitive pentru învățatură. De aceea învățătorul trebuie să asigure elevul cu un succes oricât de mic ar fi - aceasta sporește încrederea în forțele proprii și este o condiție psihopedagogică indispensabilă pentru formarea atitudinilor de învățare [2, pag.16].

Învățarea reprezintă acea modificare a dispoziției sau a capacității umane care poate fi menținută și care nu poate fi atribuită procesului de creștere. Pentru formarea atitudinilor de învățare, se propun trei condiții:

- să existe o schimbare în comportament;
- schimbarea trebuie să fie un rezultat al experienței;
- schimbarea trebuie să fie durabilă.

Fiind organizat gradual și diferențiat pe cicluri și profiluri, cu finalități precise pentru fiecare ciclu, rezultatul învățării școlare trebuie privit sub două aspecte: unul informativ – care constă în extragerea și stocarea unui conținut informațional util și altul formativ – care se exprimă în formarea și transformarea aparatului cognitiv al elevului, în formarea și dezvoltarea personalității.

Deci, pentru a fi eficientă, învățarea trebuie însoțită nu doar de experiența cognitivă pe care o are subiectul, ci și de un suport energetic, dinamogen, orientativ organizat în cadrul activităților extracurriculare. Aceste activități realizate eficient contribuie la formarea atitudinilor pozitive, atunci când se respectă dimensiunea cognitivă a acestui proces, ce ilustrează nevoia individului de a face schimb de informații cu mediul și necesitatea lui de a se înțelege pe sine, pe alții și lumea în care trăiește.

Învățarea este centrată în jurul trebuinței de a cunoaște și de a înțelege informațiile cuprinse în diverse sarcini, de a descoperi noi cunoștințe și a le stăpâni, de a formula și rezolva probleme – toate dând naștere la impulsuri. Atitudinea din mediul școlar se axează pe impulsul cognitiv, care are la bază curiozitatea epistemică. Curiozitatea este un factor important care determină interesul cognitiv ce exprimă nevoia de a ști, de a lărgi și îmbogăți orizontul de cunoaștere.

Pentru menținerea și dirijarea stării de curiozitate la elevi, I. Neacșu, propune următoarele obiective:

- Accentuarea formelor diferențiate de muncă și individualizarea activităților având drept scop diversificarea temelor de studiu pe categorii de dificultate, corespunzătoare obiectivelor pe termen scurt sau lung; evitarea unor sarcini imediat controlabile, care au ca efect deplasarea centrului de greutate de la presiunea evaluării sumative la cea sintetizatoare;
- Dozarea optimă a cantității de informație pe unitate de timp, astfel încât elevul să caute să-și satisfacă singur curiozitatea atât din surse școlare, cât și extrașcolare. Între nivelul informațional și cel al curiozității se stabilește o relație funcțională, în virtutea căreia flexibilitatea la informație cunoaște ritmuri de formare;

Aceste obiective pot fi formate în cadrul activităților extracurriculare, adăugându-i experiențe personale sau informații din alte surse [5, pag. 38].

Activitățile extracurriculare contribuie la formarea atitudinilor de învățare atunci când se realizează următoarele funcții: funcția de relaxare, de destindere, care constă în posibilitatea de refacere a organismului după activitatea de bază; funcția de distracție, care se realizează prin delectare și amuzament generând un tonus optimist; funcția educativă, de dezvoltare, care se realizează prin îmbogățirea vieții spirituale și dezvoltarea personalității, formarea capacității de autoorganizare a unui stil de viață elevat, stimularea capacităților creative și a stilului participativ.

Activitatea educativă didactică și extradidactică dezvoltă gândirea critică și stimulează implicarea tinerei generații în actul decizional în contextul respectării drepturilor omului și al asumării responsabilităților sociale, realizându-se, astfel, o simbioză lucrativă între componenta cognitivă și cea comportamentală. În urma plimbărilor, a excursiilor în natură, copiii pot reda cu mai multă creativitate și sensibilitate imaginea realității, în cadrul activităților de desen și modelaj, iar materialele pe care le culeg sunt folosite în activitățile practice și în jocurile de creație. La vârsta școlară, copiii sunt foarte receptivi la tot ce li se arată sau li se spune în legătură cu mediul, fiind dispuși să acționeze în acest sens. Oricât ar fi de importantă educația curriculară realizată prin procesul de învățământ, ea nu epuizează sfera influențelor formative exercitate asupra copilului. Rămâne cadrul larg al timpului liber al copilului, în care viața capătă alte aspecte decât cele din procesul de învățare școlară. În acest cadru, numeroși alți factori acționează, pozitivi sau nu, asupra dezvoltării elevilor [4, pag.42].

Educația prin activitățile extracurriculare urmărește identificarea și cultivarea corespondenței optime dintre aptitudini, talente, cultivarea unui stil de viață civilizată și stimularea comportamentului creativ în diferite domenii. Începând de la cea mai fragedă vârstă, copiii acumulează o serie de cunoștințe, punându-i în contact direct cu obiectele și fenomenele din natură. Trebuința de se juca, de a fi mereu în mișcare, este tocmai ceea ce ne permite să împăcăm școala cu viața. Dacă avem grijă ca obiectivele educaționale să fie prezentate în mod echilibrat să fie intercalate cu momente recreative, de relaxare, atunci rezultatele vor fi întotdeauna deosebite. În cadrul acestor activități elevii se deprind să folosească surse informaționale diverse, să întocmească colecții, să sistematizeze date, învață să învețe. Prin faptul că în asemenea activități se supun de bună voie regulilor, asumându-și responsabilități, copiii se autodisciplinează. Cadrul didactic are, prin acest tip de activități, posibilități deosebite să-și cunoască elevii, să-i dirijeze, să le influențeze dezvoltarea, să realizeze mai ușor și mai frumos obiectivul principal al școlii și al învățământului primar – pregătirea copilului pentru viață.

Scopul activităților extrașcolare este dezvoltarea unor aptitudini speciale, antrenarea elevilor în activități cât mai variate și bogate în conținut, cultivarea interesului pentru activități socio-culturale, facilitarea integrării în mediul școlar, oferirea de suport pentru reușita școlară în ansamblul ei, fructificarea talentelor personale și corelarea aptitudinilor cu atitudinile caracteriale. Modernizarea și perfecționarea procesului educațional presupun îmbinarea activităților școlare cu activitățile extrașcolare. Îmbinarea acestora are numeroase valențe formative.

Activitățile extracurriculare oferă oportunități pentru formarea și dezvoltarea atitudinilor de învățare în raport cu anumite obiective ce inspiră și provoacă educabilul atât pentru succesul lui educațional, cât și pentru cel din viața de zi cu zi. Acestea au o valoare importantă pentru dezvoltarea socială a educabilului și pentru cea personală, prin demersuri specifice și particulare. Deși activitățile specifice educației formale urmăresc anumite finalități menționate anterior, totuși, ele nu uzitează la maxim de valorizarea unor competențe precum: dezvoltarea unor abilități interpersonale, munca în echipă, inițierea și implementarea unor proiecte personale sau în echipă, deprinderi de învățare a modului cum să înveți etc [7].

Participarea la activități extracurriculare îi ajută pe elevi să se înțeleagă pe ei înșiși prin observarea și interpretarea propriului comportament din timpul participării la aceste activități. În plus, cercetările indică rolul important al activităților extracurriculare în dezvoltarea capitalului social în rândul celor care iau parte la ele. Activitățile extracurriculare nu oferă conținuturi abstracte, izolate, ci se fundamentează pe interconexiunea cu diferite aspecte din viața reală, valorificând rezolvarea de probleme reale din diverse perspective. Ele contribuie la dezvoltarea aptitudinilor, motivației, sensibilității umane, simțului valorilor, creativității și a planului atitudinal al personalității educabilului.

Propun, în continuare, unele activități extrașcolare ce pot fi realizate cu elevii din ciclul primar. Vizitele la muzee, expozițiile, monumentele și locurile istorice oferă elevilor prilejul de a observa obiectele și fenomenele în starea lor naturală, procesul de producție în desfășurarea lor, operele de artă originale, momentele legate de trecutul istoric local, național, de viața și activitatea unor personalități de seamă ale științei și culturii universale și naționale, relațiile dintre oameni și rezultatele concrete ale muncii lor stimulează activitatea de învățare, întregesc și desăvârșesc ceea ce elevii acumulează în cadrul lecțiilor.

Excursia ajută la dezvoltarea intelectuală și fizică a copilului, la educarea lui cetățenească și patriotică. Ea este cea care îl reconfortează pe copil, îi prilejuiește însușirea unei experiențe sociale importante, dar și îmbogățirea orizontului cultural științific. Prin excursii elevii își suplimentează și consolidează instrucția școlară dobândind însușirea a noi cunoștințe. În urma

plimbărilor, a excursiilor în natură, copiii pot reda cu mai multă creativitate și sensibilitate imaginea realității, în cadrul activităților de desen și modelaj, iar materialele pe care le culeg sunt folosite în activitățile practice, în jocurile de creație.

Concursurile pe diferite teme sunt, de asemenea, momente deosebit de atractive pentru cei mici. Acestea oferă copiilor posibilitatea să demonstreze practic ce au învățat la școală, acasă, să deseneze diferite aspecte, să confecționeze modele variate. Același efect îl pot avea concursurile organizate de către cadrele didactice în clasă. Dacă sunt organizate într-o atmosferă plăcută, vor stimula spiritul de inițiativă al copilului, îi va oferi ocazia să se integreze în diferite grupuri pentru a duce la bun sfârșit exercițiile și va asimila mult mai ușor toate cunoștințele [8, p.33].

Activitatea în cercuri/secții este un mijloc important de dezvoltare a orizontului cultural-științific al elevilor și de stimulare a interesului lor pentru știință, artă, tehnologii. În cadrul cercurilor pe interese elevii își valorifică pe deplin capacitățile, aptitudinile, interesele, talentele, pasiunea față de lectură, matematică, științe, tehnologii. Cercurile contribuie la dezvoltarea imaginației creative și a sensibilității artistice, la stimularea inițiativei și independenței în acțiune, la stabilirea unor relații de colaborare, de prietenie, de ajutor și sprijin reciproc [8, pag 34].

Elevii trebuie să fie îndrumați să dobândească o gândire independentă, nedeterminată de grup, toleranță față de ideile noi, capacitatea de a descoperi probleme noi și de a găsi modul de rezolvare a lor și posibilitatea de a critica constructiv. Elevii sunt atrași de activitățile artistice, recreative, distractive, care ajută la dezvoltarea creativității, gândirii critice și stimulează implicarea în actul decizional privind respectarea drepturilor omului, conștientizarea urmărilor poluării, educația rutieră, educația pentru păstrarea valorilor etc.

Activitățile extracurriculare bine pregătite sunt atractive la orice vârstă. Ele provoacă interes, produc bucurie, facilitează acumularea de cunoștințe, chiar dacă necesită un efort suplimentar. Copiilor li se dezvoltă spiritul practic, operațional, manualitatea, dând posibilitatea fiecăruia să se afirme conform naturii sale. Elevii se autodisciplinează prin faptul că în asemenea activități se supun de bună voie regulilor, asumându-și responsabilități. Dascălul are, prin acest tip de activitate, posibilități deosebite să-și cunoască elevii, să-i dirijeze, să le influențeze dezvoltarea, să realizeze mai ușor și mai frumos obiectivul principal - pregătirea copilului pentru viață. Realizarea acestor obiective depinde, în primul rând, de educator, de talentul său, de dragostea sa pentru copii, de modul creator de abordare a temelor, prin punerea în valoare a posibilităților și resurselor de care dispune clasa de elevi.

BIBLIOGRAFIE

1. CIOBANU, L. *Managementul activităților extracurriculare*. Ghid metodologic. Chișinău: IȘE Tip.Covaioli. 84 p. 2015. ISBN 978-9975-48-083-3.
2. CERNEA, M.. *Contribuția activităților extracurriculare la optimizarea procesului de învățământ*, în rev. *Învățământul primar*, nr. 1. București: Editura Discipol, 2000.
3. CUCOȘ, C. *Pedagogie*. București, Polirom 2002. 261 p.
4. CHIRCEV, A. *Psihologia atitudinilor sociale*. Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1988. 187 p.
5. NEACȘU, I. *Înstruire și învățare. Teorii, modele, strategii*. București: Editura Științifică, 1999. 343 p. ISBN 973-29-0070-9.
6. OPRESCU, V. *Aptitudini și atitudine*, București, Editura Științifică, 1991. 113 p.
7. PANICO, V. *Strategii de formare și dezvoltare la elevi a atitudinilor de învățare și autoînvățare permanentă*. În: *Concepte și strategii de dezvoltare a învățământului contemporan*, Chișinău, 2004.
8. SARANCIUC-GORDEA, L. *Activități extracurriculare*. Suport de curs. Chișinău: S. n., 2021 (CEP UPS).,121 p. ISBN 978-9975-46-581-6.
9. SĂLĂVĂSTRU, D. *Psihologia învățării*. Iași: Editura Polirom, 2009. 228 p. ISBN 978-9975-46-581-6.
10. STĂNCULESCU, E. *Psihologia educației*. București: Editura Universitară, 2008. 508 p. ISBN 978-606-591-766-8.